

3. Zoogdieren

ZOOGDIERENWERKGROEP JEUGDBOND VOOR
NATUURSTUDIE EN MILIEUBESCHERMING
& KOEN VAN DEN BERGE

Sinds 1986 verzamelden een 300 vrijwilligers ongeveer 21.600 gegevens over de verspreiding van zoogdieren in Vlaanderen voor de Zoogdierenwerkgroep van de Jeugdbond voor Natuurstudie en Milieubescherming (JNM). Daarnaast lopen ook op het Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer en het Universitair Centrum Antwerpen projecten die gegevens verzamelen over de verspreiding van zoogdieren in Vlaanderen.

Soortenaantal en veranderingen in status - Vlaanderen

In Vlaanderen werden 69 soorten zoogdieren waargenomen waarvan 60 als inheems worden beschouwd (18 soorten vleermuizen, 39 soorten landzoogdieren en 3 zeezoogdieren), 7 als uitheems en 2 als verwilderd (CRIEL et al. 1994). De verdeling van de soorten over de verschillende Rode-Lijstcategorïeën in Vlaanderen is terug te vinden in Tabel 3.1 en Figuur 3.1 (CRIEL et al. 1994).

Soortenaantal en veranderingen in status - Ecoregio's

Tabel 3.1 geeft de verdeling van het aantal soorten per Rode-Lijstcategorie in de vijf ecoregio's. Vooral de Leemstreek en in mindere mate de Kempen en de Vlaamse zand- en zandleemstreek herbergen een groot aantal soorten en Rode-Lijstsoorten.

Biodiversiteits- en Rode-Lijstsoorten hot spots - Vlaanderen

Op de volgende kaartjes wordt een onderscheid gemaakt tussen de vleermuizen en de niet-vleermuizen omwille van verscheidene redenen: de manier waarop ze werden geïnventariseerd verschilt grondig (bij de vleermuizen gaat het grotendeels over de winterverblijven terwijl het bij de andere zoogdieren meestal gaat over voortplantingsplaatsen) en wegens het grote aantal vleermuizen op de Rode Lijst zou het kaartje van de Rode-Lijstsoorten hot spots overheerst worden door deze groep.

Rode-Lijstsoorten hot spots Vleermuizen

De regio's (voornamelijk overwinteringsgebieden) met grote aantallen Rode-Lijstsoorten zijn te vinden in de dubbele fortengordel rond Antwerpen, in de mergelgroeves in Zuid-Limburg en in ijskelders verspreid over heel Vlaanderen (Figuur 3.2).

Tabel 3.1: Aantal soorten zoogdieren per Rode-Lijstcategorie in Vlaanderen en in de vijf ecoregio's. V = Vleermuizen, NV = Zoogdieren zonder vleermuizen. Tussen haakjes staan de in CRIEL et al. (1994) gebruikte Rode-Lijstcategorïeën.

Rode-Lijstcategorie	Vlaanderen		Duinen		Polders		Zandleem		Leem		Kempen	
	V	NV	V	NV	V	NV	V	NV	V	NV	V	NV
Uitgestorven of verdwenen	3	8
Met uitsterven bedreigd (Ernstig bedreigd)	4	3	-	-	-	-	1	-	4	1	2	-
Bedreigd	3	3	1	1	1	1	3	2	3	3	3	2
Waarschijnlijk bedreigd (Vermoedelijk bedreigd)	4	1	1	-	3	-	4	1	4	1	4	1
Zeldzaam	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1
Momenteel niet bedreigd	4	26	4	22	4	23	4	24	4	26	4	24
Aantal Rode-Lijstsoorten	14	15	2	1	4	1	8	3	11	5	9	3
Aantal soorten	18	42	6	24	8	25	12	28	15	32	13	28
Totaal aantal Rode-Lijstsoorten	29		3		5		11		16		12	
Totaal aantal soorten	60		30		33		40		47		41	

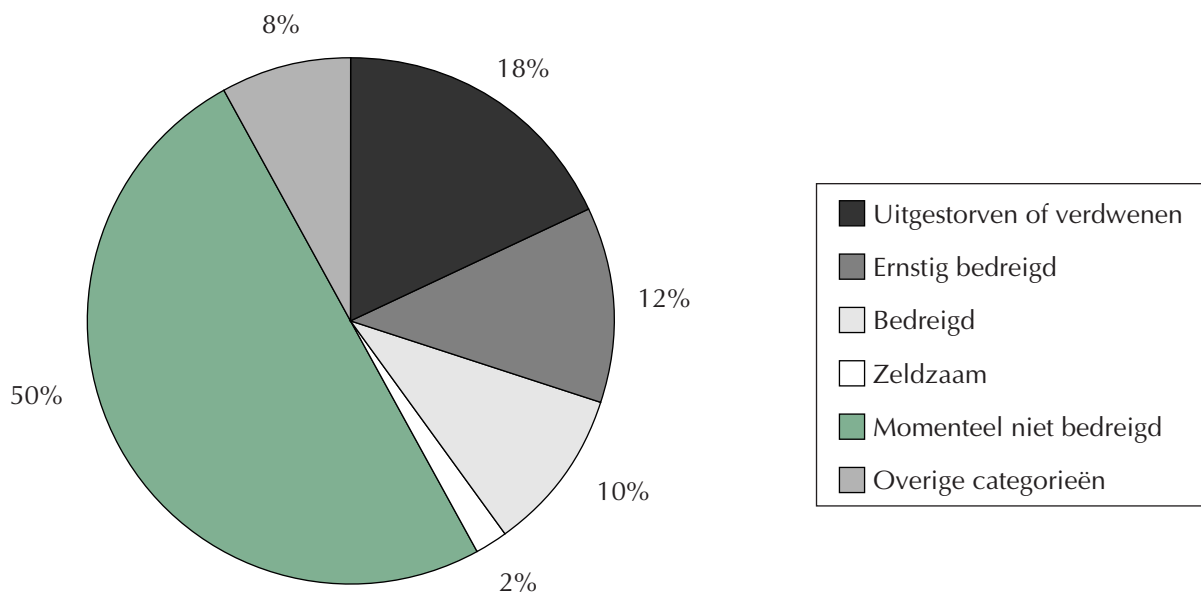

Rode-Lijstsoorten hot spots zoogdieren zonder vleermuizen

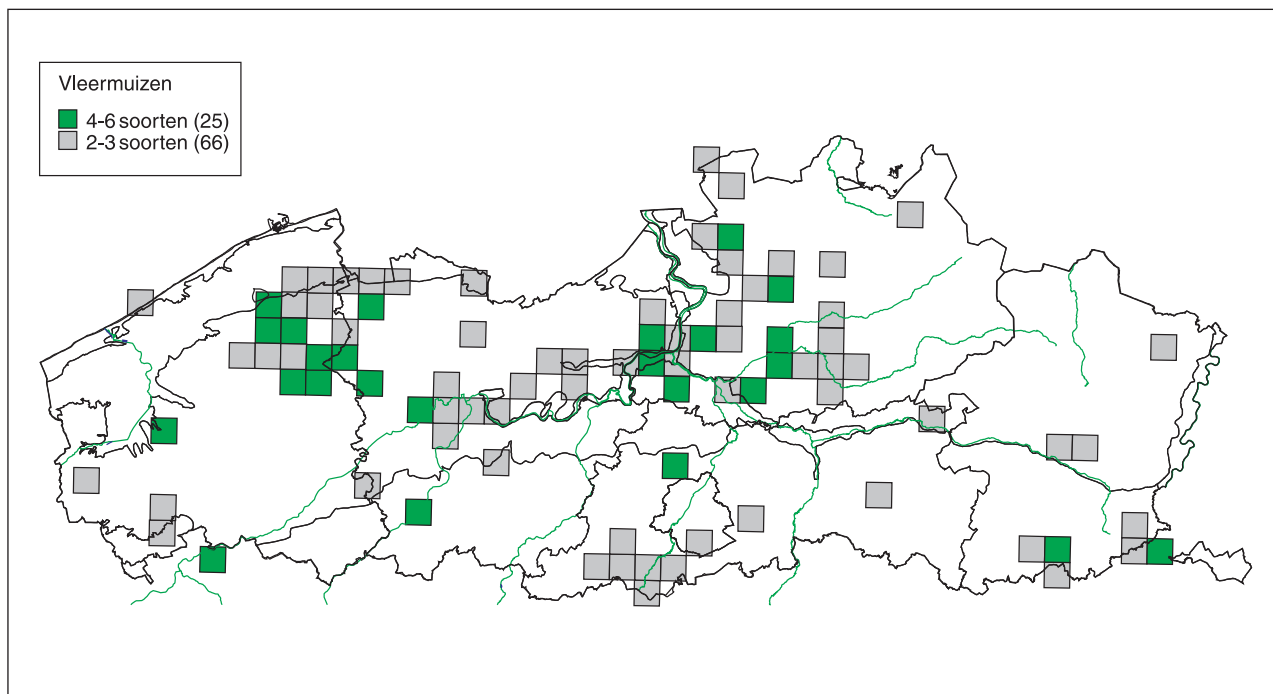
Als de aantallen Rode-Lijstsoorten van de zoogdieren (zonder vleermuizen) in kaart worden gebracht, blijkt dat geen enkel atlasblok meer dan twee van deze Rode-Lijstsoorten bevat. Alleen in het zuidoosten van Limburg (Das en Hamster), in Midden-Limburg en in het oosten van Vlaams-Brabant (Hazelmuis en Waterspitsmuis) komen enkele van deze soorten samen voor. De Hamster is het enige nog voorkomende landzoogdier in de categorie Met uitsterven bedreigd. In opdracht van de Afdeling Natuur van AMINAL inventariseerde de Wielewaal in 1998 drie regio's waar de laatste 20 jaar Hamsterwaarnemingen werden gedaan: Zuid-Limburg (ten oosten van Tongeren), ten zuiden van Tienen en in de omgeving van Bertem. Hieruit bleek dat vooral in de omgeving van Bertem meerdere tientallen en vrij grote burchten van de Hamster werden gevonden en dat de populaties in de beide andere regio's duidelijk kleiner waren (CHRISTIAENS, 1998). Ook de Polders komen vrij duidelijk naar voor omwille van de aanwezigheid van de Waterspitsmuis (Bedreigd) (Figuur 3.3). Meer informatie over voorkomen en status van de Das (Bedreigd) vindt men bij CRIEL (1997).

Wettelijke bescherming en soorten van internationaal belang

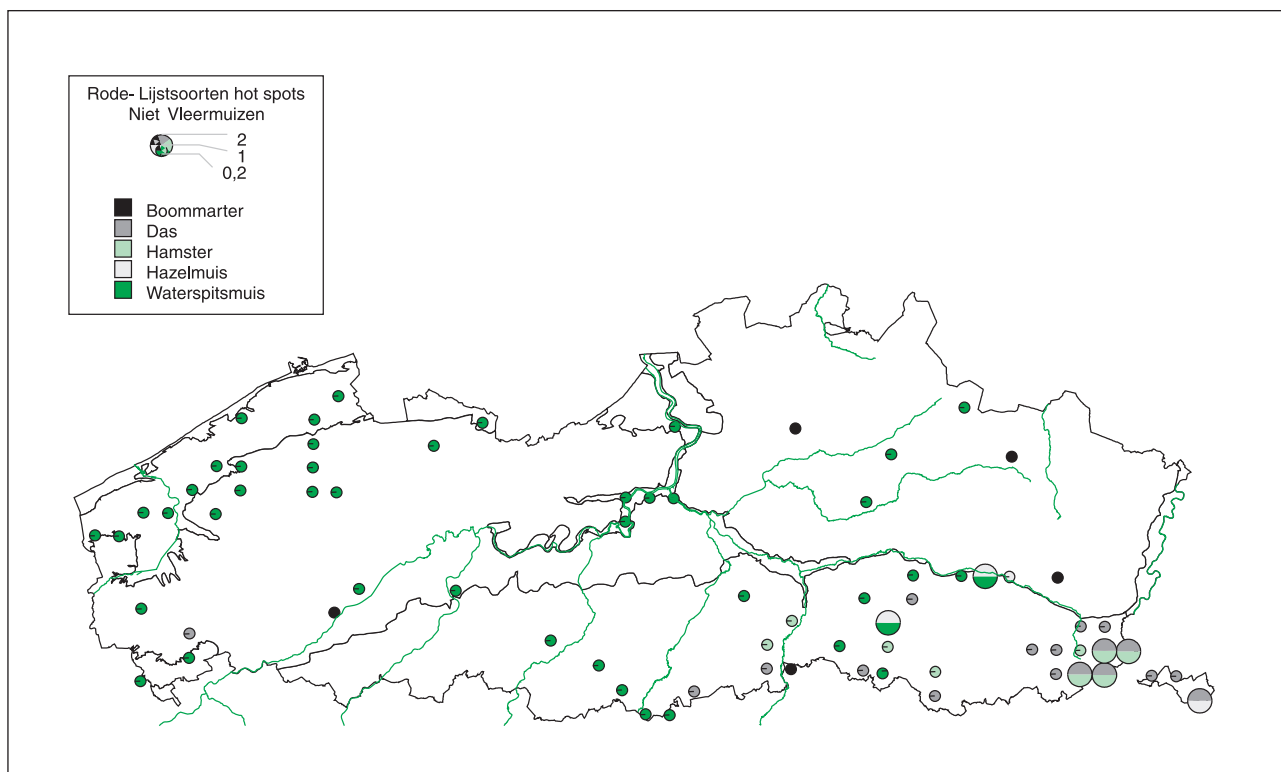
In Vlaanderen zijn 34 land- en drie zeezoogdieren wettelijk beschermd (zie bijlage I) (DE PUE et al. 1998). 23 land- en twee zeezoogdieren soorten staan in Annex II van de Conventie van Bern. Eén zeezoogdier staat in Annex II, 11 land- en twee zeezoogdieren staan in Annex II en IV en 15 landzoogdieren staan in Annex IV van de Habitatrichtlijn. Alle vleermuizen en zeezoogdieren staan in Annex II van de Conventie van Bonn. Meer informatie over de wetgeving inzake zoogdieren vindt men bij CRIEL et al. (1994).

Figuur 3.1: Procentuele verdeling van het aantal soorten zoogdieren over de verschillende Rode-Lijstcategorieën in Vlaanderen.

Figuur 3.2: Rode-Lijstsoorten hot spots zoogdieren (vleermuizen) in Vlaanderen.

Figuur 3.3: Rode-Lijstsoorten hot spots zoogdieren (zonder vleermuizen) in Vlaanderen.